ממעיינות התאחדותנו

י"ל ע"י: התאחדות אברכים דקהל יטב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הנה"ק שליט"א

ב"ה

שנה י"א גליון ד' (תמ"א) **נח** **ב' חשון תשס"ט**

סוף זמן קר"ש

עש"ק נח

9:26

עש"ק לך **9:30**

מאן דלא קרי קר"ש בעונתיה בגדוי הוא כל ההוא יומא

(זוה"ק בלק קפ"ז.)

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרשת נח

מס' ביצה לב: עד לד:

פרשת לך

מס' ביצה לה. עד לו.

תנו"א (מן לעזבון) **רב"י נהורא"י**

(מה דא אסאך לעכמ"ענקים אין אדישע הייזער)

מדברי רבינו שליט"א בסיום מס' קידושין

הצדיק דבוק תמיד באלקים

אלה תולדות נח, נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח. יומתק הדבר עם אמרם ז"ל בזוהר הקדוש בפסוק (יחזקאל א, כד) בעמדם תרפנה כנפיהם, דעמידה היא שתיקה, משום דבשעת הדיבור יתנועעו המוצאות חיך ולשון וכו', לזה השתיקה יקרא עמידה, וזה גם כי מי שאינו לומד יקרא נח. ואמר נח איש וכו', אם יקשה לך, כי תראה צדיק גדול וחסיד בדורו שגם כן לפעמים אינו עוסק בתורה ונראה כנח. זהו למי שעיני בשר לו ולבבו לא ישכיל, כי הילוכו בדביקות הבורא ברוך הוא וברוך שמו את האלוקים וזהו יותר מתורה. וזהו מאמר הכתוב אם יאמר האומר להקשות מענין נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, שהוא גם כן נח מתורה, ישיב אל ליבו כי האלוקים התהלך, בדביקות בעת נח והבן, **ולא כן במי שאינו במדריגה זו יהגה בתורה יום ולילה מינה לא יזוע.**

נועם מגדים

הצדיק נחבא אל הכלים

יש דורשים אותו לגנאי לפי דורו הי' צדיק ואילו הי' בדורו של אברהם לא הי' נחשב לכלום. אפ"ל, דהנה מדכתב בדורותיו, נח איש צדיק תמים הי' בדורותיו. משמע שהי' צדיק מפורסם בדורו כמובן, ולכאורה הלא מדרך הצדיק הוא להיות נחבא אל הכלים כידוע. זהו שאמרו לפי דורו הי' צדיק. פי' כי אם אין איש השתדל להיות איש וכן בדורו הי' מוכרח לפרסם את עצמו. אבל אם הי' בדורו של אברהם אבינו הי' באמת נחבא אל הכלים ולא הי' נחשב לכלום וד"ל.

דברי ישראל

ישמרו המצות שיתקיים בידו

כי מלאה הארץ חמס, ופרש"י לא נחתם גז"ד אלא על הגזל. ויש להתבונן למה הייתה זאת מה' להחמיר עליהם על ענין הגזל יותר מכל התועבות אשר עשו. אך הנה האדם צריך לשום לבבו בכל המצות ומעש"ט לשמור אותם לבל יטרפום החיצונים ממנו כמ"ש (תהלים קיט, קכב) ערוב עבדך לטוב אל יעשקוני זדים. והנה זה היה ענין חטא דור המבול שגם המעש"ט שלהם אשר עשו לא נתקיים בידם כי נטרפו להחיצונים. וזהו כי מלאה הארץ חמס מפניהם הם החיצונים. לכן נחתם גז"ד על הגזל הזה שגזלו החיצונים מהם ומצאו כח לאבדם כי לא היה בידם שום זכות להגן עליהם.

תפארת שלמה

שמו של השי"ת בבנין התורה

וזה אשר תעשה אתה, שלש מאות אמה ארך התבה, חמשים אמה רחבה ושלשים אמה קומתה. צהר תעשה לתבה ואל אמה תכלנה מלמעלה. שמעתי מר' בונם (בן הגאון מקראקא ז"ל) בשם זקינו מרן החתם סופר ז"ל, שפירש הענין, שהיה התיבה שלש מאות אמה ארכה, חמשים אמה רחבה ושלשים אמה קומתה, ואל אמה תכלנה מלמעלה. עפ"י מה שכתבו המקובלים, שיש להס"ם השם א"ל בסופה דהיינו סמא"ל, כי לולא זאת היה מחריב העולם ח"ו, וכמו כן לנחש נתנו שי"ן בסופו משם שד"י ונו"ן בראשו משם אדנ"י, כדי שעי"ז לא יהיה בכחו להשחית חלילה את העולם. והנה אצל המבול כתיב כי מלאה הארץ חמ"ס מפניהם, היינו שנלקח השם א"ל מהס"ם, ונלקח הנו"ן והשי"ן מהנח"ן, ונשאר חמ"ס. והיה מקום לחוש שכיון שניתן רשות למשחית לנגוף לא יבחין בין טוב לרע ולא יהיה קיום לעולם, לכן נתן הקב"ה אותיות שמו הגדול לשמירה בתוך התיבה, שלש מאות אמה אורך התיבה הוא השי"ן משם שד"י, חמשים אמה רחבה הוא הנו"ן משם אדנ"י, שלשים אמה קומתה הוא הלמ"ד משם א"ל, ואל אמה תכלנה מלמעלה הוא האל"ף משם א"ל, ובזה לא יוכל המשחית לבא לתוך התיבה, ונחמד עכ"ל.

ספר חמדה גנוזה עמוד קפ"ד

בסוף שנותיו יתקן הכל

תחתים שניים שלישים תעשה. בדרך רמז לשלשה מיני בני אדם צדיקים גמורים ורשעים גמורים ובינונים, תחתים רמז לרשעים. וזהו שכתב רש"י ז"ל לובל, שהם עוסקים בדברים המאוסים לובל המה העבירות. שניים למדור, המה הבינינים העוסקים במדור העולם הזה ותענוגים הגשמיים אף על פי שאין עושין עבירות. שלישים העליונים לאדם, הוא הצדיק הגמור ההולך תמיד בעולמות העליונים והצדיק גמור הוא צריך לתקן כולם במעשיו הקדושים ולכך כתוב אצל שלישי תעשה, פירוש אתה הצדיק תעשה ותתקנם. גם רמז אל האדם בעצמו שבנערותו הוא עוסק בדברים שפלים ומאוסים, ואמצע שניו הוא עוסק בענייני עולם הזה, צריך לראות לתקן הכל על כל פנים בשלישים המה סוף שניו, לבל יאסף עם חטאים נפשו.

נועם אלימלך

מהפך מצרה לצהר

ופתח התבה בצדה תשים תחתים שניים ושלישים תעשה. ע"ד שאחז"ל צדיקים מהפכים מדת הדין לרחמים ועושין מן נגע 'ענג', ומן צרה 'צהר', וז"ש הקב"ה לנח שהי' צדיק: 'צהר' תעשה לביתה מתיבת 'צרה תעשה צהר', ואל 'אמה' ר"ת א'לקים מ'דת ה'דין תכלנה מלמעלה, תכלה את מדת הדין שיתהפך לרחמים, ופתח התיבה בצדה תשים, האות צד"י"ק שהי' בפתח התיבה של תיבת 'צרה' גם בפתח תיבת צהר, תשים אותו בצדה, כי בזה אין שינוי בין 'צרה לצהר', רק תחתיים שניים ושלישים תעשה, אותיות 'רה' שבתיבת צרה תעשה עתה לשניים ושלישים, דאות ר' שהי' שם האות השני יבא עתה בתיבת צהר להיות האות השלישי ואות 'ה' שהי' שם האות שלישי יבא עתה בתיבת צהר להיות האות השני, וזהו תחתיים ר"ל ר"ה שהם אותיות אחרונים שניים ושלישים תעשה.

זר זהב - גריבוב

תורה מגינא ומצלא

מכל הבהמה הטהורה. ופירוש רש"י ז"ל העתידה להיות טהורה לישראל, למדנו שלמד נח תורה, עד כאן. יש לומר שמרמז לנו בזה גודל מעלת התורה הקדושה, שכל מה שזכה נח לינצל היה בזכות התורה, וכמו שמצינו (סוטה כא.): תורה מגינא ומצלא, היינו שמגינה מן הפורענות ומצלא מכל דבר רע, על ידי שהתורה מלמדת אותנו אורחות חיים איך להתקרב לחי' החיים ברוך הוא, על ידי זה הוא ניצל מכל מיני פורענויות המתרגשות לבא לעולם. ואפשר לומר שזה מרומז גם במדות אורך רוחב וגובה התיבה שבה נסתר נח, כי אורך התיבה היה שלש מאות אמה, וחמישים אמה רחבה, ושלושים אמה קומתה, והם 'שנ"ל', שהם אותיות 'לשן', לרמז על לימוד התורה בפה ולשון, שעל ידי זה ניצלו הוא וביתו, וכן מצינו בגמרא (כתובות קג.): לשון חכמים מרפא, שעל ידי התורה ולשון חכמים, אדם מתרפא וניצול מכל רע, ולכך נרמז כאן שלמד נח תורה ובעבור כן ניצל.

מדבר קדש

אוצר הגנוז

המזלות לא שמשו בימי המבול

צהר תעשה לתיבה, בשו"ת רב פעלים סוד ישרים ח"ב סי' ד' כותב, וז"ל: וצופה הייתי להרב מהר"י שווארץ ז"ל בדברי יוסף תשובה ח', שהעלה לדינא ליושבי הצפון וליושבי הצירים לחשוב כל כ"ד שעות לילה ויום, ונראה דין זה אמת יציב, ונראה לי בס"ד להביא הוכחה לזה ממה שכתוב בירושלמי דפסחים, נח בכניסתו לתיבה הכניס עצמו אבנים טובות ומרגליות, בשעה שהיו כיהות היה ידע שהוא יום, ובשעה שהיו מבהיקות היה יודע שהוא לילה, וידוע דאיכא פלוגתא בשמוש המזלות בשנת המבול, כמו שכתוב במדרש רבה (פרשה ל"ד) על פסוק עוד כל ימי הארץ, אמר רבי יוחנן לא שמשו המזלות כל י"ב חודש, אמר לו רבי יונתן, שמשו, אלא שלא היה רשומן ניכר, ועיין יפה תואר מה שכתב (בפרשת כ"ה ול"ד) בדברים אלו, ומה שתירץ קושית הרא"ם, עיין שם.

ולפי זה דכל שנות המבול היה העולם כולו חושך, מוכרח דבימי החשך שלא שמשו המזלות נחלק הזמן ההוא לימים ולילות, שכל כ"ד שעות נחשבו ללילה ויום, דהא כתיב להדיא ויהי המבול ארבעים יום וארבעים לילה, וכן ויגברו המים מאה וחמשים יום, וכן ויחסרו המים מקצה מאה וחמשים יום וכן ותנח התיבה בחודש השביעי בתשעה יום לחודש, וכן בעשירי באחד לחודש נראו ראשי ההרים, נמצא כל כ"ד שעות של זמן החשך נחשבו לילה ויום עד שנעשו מספר ק"ן יום, ולא אמרינן כל ימי החשך נחשבים עונה אחת של לילה ארוכה, ואם כן הוא הדין אצל יושבי הצירים דיש להם כמה ימים וחדשים שהם חושך, דנחשבים כך בודאי כל כ"ד שעות הם לילה ויום.

ועיין יפה תואר (בפרשה ל"א) שכתב, מה שהוצרך נח להבחין בין יום ובין לילה על ידי האבנים טובות, יש לומר, כדי לדעת זמן ישיבתו בתיבה כדי לפתות החלון לסוף השנה כמו שעשה, וגם כדי לפרנס הבעלי חיים, שיש אוכל ביום ויש בלילה כדאיתא בירושלמי ותנחומא, וכל שכן אם שמר כל התורה שהיה צריך לשמור שבתות וזמן תפילה ותפילין וכמה מצות, ובכלי השעות אי אפשר לכוין, שהימים מאריכין ומתקצרים עד כאן לשונו, ומה שכתב שהימים מאריכין ומתקצרים זה אינו, דודאי שם נחשב עונת יום ב"י"ב שעות, ועונת לילה י"ב שעות כמו מקומות שהם תחת קו המשוה.

ועוד נראה לי בס"ד להוכיח דבר זה מזמן ישיבתו של משה רבינו עליו השלום במרום ארבעים יום וארבעים לילה, שהוא לא ראה חשך בכל הזמן ההוא אלא אור, והכי איתא במדרש שוחר טוב (בתהלים מזמור י"ט) על פסוק יום ליום יביע אומר, וזה לשונו: ומנין היה יודע משה מתי יום ומתי לילה שהוא אומר ארבעים יום וארבעים לילה, אלא בשעה שהקדוש ברוך הוא מלמדו תורה יודע שהוא יום, ובשעה שהוא מלמדו משנה יודע שהוא לילה, דבר אחר כל זמן שהמלאכים מקלסין להקדוש ברוך הוא בקדוש יודע שהוא יום, ובשעה שרואה אותם מקלסין בברוך יודע שהוא לילה, דבר אחר כשהוא רואה המלאכים שוחקין את המן להוריד להם לישראל יודע שהוא יום, וכשהיה יורד להם היה יודע שהוא לילה, דבר אחר כשרואה גלגל חמה בא וכורע היה יודע שהוא לילה, וכשרואה כוכבים והלבנה ומזלות באין ומשתחוים לפני הקדוש ברוך הוא יודע שהוא יום, דבר אחר כשהוא שומע קריאת שמע קודמת לתפילה יודע שהוא יום, וכשהיתה תפילה קודמת לקריאת שמע יודע שהוא לילה עד כאן לשונו.

הגליון נתנדב ע"י הרבני החשוב מו"ה **אלעזר קאללער** הי"ו - לע"נ אמו מרת **חי' לאה** ב"ר **אלעזר** ע"ה - נפטרה ד' חשון

הילולא דצדיקיא

הרה"ק מרוזשין זצ"ל

ג' חשון שנת תרי"א לפ"ק

ידוע זאת אשר מרן הה"ק מרוזין היה אסור בבית הסוהר בבירת קיוב כמה חדשים תחת יד ממשלת רוסיא מתגרת ידי עריצים רודף נפשו, אשר הביאו את דבתם רעה חץ שחוט לשונם לפני הממשלה, וכמעשה יוסף הצדיק שמו אותו בבור האסורים, ובעת אשר לקחו אותו למאסר אמר בפ"ק: רבש"ע שרים רדפוני חנם על לא חמס בכף, אבל מדברך פחד לבי, אולי גזירה היא מלפניך ע"ז פחד לבי. שוב אמר שש אנכי אל אמרותיך כמוצא שלל רב, אם באמת גזירה היא מלפניך ואתה אמרת שתהיה כן, אני מקבל זה בשמחה ועלז לבי כמוצא שלל רב.

גופא דעובדא אשר נלקח למאסר הכי הוי, בעיר רוזין פלך קיוב מקום מושב מרן הריזינער הי' לו הרבה שונאים ומצורים אשר דרכו קשתם חץ שחוט לשונם להביא דבה רעה ולהגיש מלשינות עליו לפני שר המחזור גובערנאטיר, לימים נעדר אחד משונאיו אשר הוא היה ראש וראשון למתנגדיו ורודפי נפשו, אז מצאו שונאיו הנשארים חיים עליה, להפק זממם ואכלו קורצא בי' מלכא, והעריכו כתב פלסתר לשר המחזור בסגנון הזה אשר הרב ר' ישראל פרידמאן פקודתו שמרו החסידים שלו להמית את האיש המתנגד אליו הנ"ל. ואף גם זאת כי מדרכו ומהנהגותו ברבנות ושררות מחשבתו ניכרת מתום מעשיו שרוצה לעשות ולהשתרר בתור מלך על ישראל ולעשות מלוכה חדשה לימים יבואו.

בלי הרבות חקירה ודרישה תפס שר הפלך את מרן הריזינער להמאסר. בשעת תק"צ נלקח הרב להמאסר, וישב תפוס בבירות קיוב משך עשרים ושנים חדשים, [ושמעתי מזקן אחד שהי' ברוזין בעת שנלקח הה"ק ואותו היום עש"ק הי', ובעת שבא שר הפקידות במרכבתו הרתומה אל חצר הה"ק לא מצאו בביתו כי הי' בממרחץ שהלך לטבול לכבוד ש"ק, והמתין עליו השר עד בואו, וכאשר בא הה"ק מהמקוה ונודע לו אשר סביב שתו עליו, לא נכנס עוד לביתו וצוה להביא לו מים ונטל את ידיו בחוץ וישב על המרכבה עם השר ויסע אתו עמו, אך בבואם באם הדרך בעיר ביליפילי ירד היום מאד והי' סמוך לכניסות שבת, אז השתדלו אנשי עיר ביליפילי בהשתדלות נמרץ, ועכבוהו על יום ש"ק שמה, שלא יסע אותו צדיק בשבת, וה' רגלי חסידיו ישמור].

ואחר כל היגיעות והשתדלות על ידי פיזור ממון הרבה אשר כל הצדיקים והחסידים הוזילו זהב מכיסם להוציא את הצדיק הקדוש הזה מבור אסיר, וקץ שם לחושך ויצא הה"ק מחצר המטרה, וישב בעיר קאמניץ תחת השגחת הממשלה, ובכל יום ויום הי' אצלו חקירה ודרישה מחוקרי המשפט, ואח"כ הרשו אותו לשבת בעיר קעשינוב בתור עיר מקלט שלא יזיז משום עד אשר יצא לאור משפטו ממקום הגבוה. בינו ובינו נודע לאנשי סודו של הה"ק דבר אשר הי' מוסתר בסוד הממשלה הרוסית, אשר כבר הי' נחרץ משפטו ונגזר הגז"ד בלשכת הקיסר ויועציו, אשר יצא דבר מלכות בתור מאניפעסט בנוסח הזה, היות שהה"ק ר"י פרידמאן הוא איש אלקים קדוש הוא, ורבת ההמון מעדת ישראל אשר יבואו אליו להתברך מפיו מנוחה ידריכוהו וישביתו אותו מעבודתו עבודת אלקים, כן ממשלת רוסיא תדאג לטובתו לשלחהו אותו ואת כל ב"ב למקום רחוק בעמקה של ארץ רוסיא מקום שנאסר עפ"י חק לשום בר ישראל לגור שם, ושם יהי' להה"ק מקום מקלט כל ימי חיו ושם ימצא מרגוע לנפשו, גם יעשו חסד עמו להתיר לו שיקח עמו מנין של עשרה אנשים שיוכל להתפלל בצבור וגם שוחט יקח עמו שיהי' לו כל הצטרכותו לעבוד עבודת אלקים אבל חוץ מאלה יהי' נאסר לשום איש יהודי לבוא אליו.

וכאשר נודע למרן הה"ק "מהחסד" שממשלת רוסיא חפצה לעשות עמו, אחז בדרך אבינו יעקב ע"ה, וחשב מחשבות לברוח אל ארץ אחרת ולקדם פני הרעה טרם יגיעו כתבים של מלכות. וחיש מהרה הביאו מרכבה רתומה וישב עלי' ובא עד גבול ארץ מאלדאווא, ואיש יהודי נשאו על כתיפיו ועבר אז את נחל המים שהי' הגבול בין ארץ רוסיא ומאלדאווא, ושם האיש הנושאו הי' שמעון [מספרים שבאמצע המים נפל מראשו כובע התחתון (יארמולקע), וצוה לעמוד ולהוציא את הכובע לכסות את ראשו]. בעברו את המים ובא לקצה ארץ מאלדאווי הי' אז בימי החורף ושלגים הרבה בדרך ורתמו העגלה ונסעו עמו להעיר קטנה קומפלינג, ושם המתינו עליו אנשי משמשיו ה"ר שמואל ור' יודל שוחט ודרכו של הה"ק להתפלל בציבור ושם בעיר מצער הי' קשה לאסוף מנין, ושלח שליח למחותנו הה"צ ר' חיים מקאסוב וגם לעיר קאלאמיי להה"צ ר' שמעלקא בן הה"צ ר' משה ליב מסאסוב בבקשתו לשלוח לו אנשים כחפצו, והי' כאשר שמעו הרבנים הצדיקים אשר הה"ק מרוזין נמצא במדינתם סמוך אצלם, חשו לשלוח לו אנשים כדרישתו, וגם הה"צ ר' שמעלקא נסע בעצמו מקאלאמיי לקומפלונג לראות פני קדשו.

כאשר ברח הה"צ מארץ רוסיא, התחילה הממשלה של רוסיא לבוא בדו"ד עם ממשלת אוסטרייך, כי עפ"י חוקי המלכות שבינם מחויבת ממשלת אוסטריה למסור את הה"ק מרוזין ולחזור אותו אל מקומו לרוסיא, ואז הי' בסאדיגארא אדון חשוב מאד מתואר בשם "בארון" איש טוב וישר, והי' בשמעו כי הה"צ מרוזין נמצא בעיר קומפלונג וכי ממשלת רוסיא רוצה להרע לו, שלח שלוחים אחריו מנכבדי העדה בעצתו אמונה כי יוכל לקבוע ישיבתו בסאדיגארא, והוא יעמוד לימינו בכל עוז להיטב עמו ולהגן בעדו בכל יכולתו.

צדיקי עולם אשר בימיו העריצו והקדישו את שמו והביעו את תהלתו, כי שמו רמוז בפתיחות תוה"ק במלת ב-ר-א-ש-י-ת, שנוטריקון: א'ור ת'ורת ר'בנו י'שראל ב'ן ש'לום.

הה"ק מאפטא זלל"ה אמר עליו, שלא שכח כלום ממה שלמד בבטן אמו בהלו נרו עלי ראשו, וכל התורה כאשר כתובה במרום אש שחורה ע"ג אש לבנה מאירה ונגלה לפני הה"צ מרוזין.

בעודו עוד יניק וצעיר לימים והי' אצל הה"צ מאפטא זל"ה וכשעמד לפני הזקן הזה נפל החגורה מעליו והה"צ הזקן מאפטא הרכין עצמו והגביה את החגורה וחגר בעצמו את הריזינער שהי' רך וצעיר ואמר כי גולל ס"ת בזה שחיגר החגורה.

הה"ק הר' שלום מקאמינקא זל"ה הי' פ"א אצל מרן הריזינער ואמר לו מרן הנ"ל, שמעתי שרבך הה"ק מבעלז הוא פועל ישועות תאמרו נא במה כחו בקמיעות או בסגולות, השיב הה"ק מקאמינקא: רבי הק' זיכך וזיקק כל איבריו, אשר כשנוגע בידו בהחולה נתרפא מיד, והוא מרומז בפ' "ישלח דברו וירפאם" ר"ת יד"ו. ענה הה"ק הזיזינער אבל ס"ת מהפסוק זה הוא מוח, לרמוז שבהמוח לבד יכולין לפעול ישועה וא"צ דוקא לנגוע בהיד.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כי אותך ראיתי צדיק לפני וגו', למה צדיק, לפי שהיה עושה צדקות עם כל אשר היו בתבה, אמרו בתחלה בימי אדה"ר היו חתול ועכבר בביתו של אדה"ר שותפין זע"ז, יום א' נכנס תחרות בלבו של עכבר על חתול והלך אצל אדם, אמר לו אדוני תן לי רשות על החתול להורגו שהוא גנב וקוביוסטוס, אמר לו האדם הואיל וספרת עליו לה"ר תהיה לו למאכל, מיד קפץ החתול על העכבר והרגו, כיון שראו בניו של עכבר ונקבתו כן ברחו לסעיפי ההרים ולנקיקי הסלעים ולחורי עפר, אמרו עוד לא תהיה פלטה לפני החתול אויבנו, כשבא נח והכניסן בתבה יום א' היה החתול ונקבתו עומדין זה אצל זו, אמר התחול לנקבתו זוכרני כשהייתי תינוק הביא לי אבא ממשפתחו של זה ואכלתיזה וזה טוב למאכל, ועתה ארדוף אחריו ואשיגנו ואוכלנו, כיון ששמע עכבר כדברים הללו נס מפניו רודף החתול אחריו, ונעשה לו נס ונזדמן לו חור אחד ונכנס שם, והכניס החתול פיו בחור ולהוציאו מתוכו ונשכו העכבר, גם החתול קרע לו בצפורנו שפתו התחתונה כחצי זרת, אחר שעה הלך העכבר אצל נח, אמר לו איש צדיק עשה לי צדקה ותפור לי מה שקרע לי החתול אויבי, א"ל לך והביא לי נימות שערו, הלך אצל החתול עצמו ומצאו ישן ותפס משערו וחזר לנח ותפר קרעו, ולזה נקרא איש צדיק.

רבי משה הדרשן

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת בראשית שנת תשס"ט לפ"ק

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

לנעוץ סוף התורה לתחילתה, ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ.

ונראה בהקדם מה שפירשיז"ל ולכל היד החזקה, שקבל את התורה בלוחות בידיו. ובפשטות יש לומר למה רש"י מפרש יד החזקה על קבלת התורה, דהנה אמרו חז"ל (שבת פח:) בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה מה לילוד אשה בינינו, אמר להם לקבל התורה בא, אמרו לפניו (תהלים ח ה) תנה הודך על השמים, ולכן נקרא קבלת התורה יד החזקה, כי משה רבינו קבל התורה ביד חזקה שלא הסכימו המלאכים לזה.

אמנם עוד דברים בגו, על פי מה שכתב החיד"א בכסא דוד (דרוש ד) כי המלאכים שקטרגו בשעת מתן תורה ואמרו תנה הודך על השמים כמבואר בגמרא (שבת פח:), הם באו בטענת דינא דבר מיצרא, כי הם יותר קרובים להקב"ה, אבל אנן קי"ל (חו"מ סימן קע"ה סכ"ג בהג"ה) אם יגיע איזה פסידא כל דהו למוכר אם יעמוד הממכר ביד המצרן, אין טענת המצרן טענה, עי"ש. ולפי זה כתב בבני יששכר (סיון מאמר ב אות יט) לבטל טענת המלאכים, דכיון שאין להמלאכים יצה"ר ואינם יכולים לקיים מצוות התורה, ורק פנימיות התורה שייכא בגווייהו, אם כן מיקרי זה כביכול פסידא למוכר הוא נותן התורה, ולא שייך כאן דינא דבר מיצרא, עכ"ד.

ובזה יתבאר קישור סוף התורה לתחלתה, ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, והוא רמז על קבלת התורה כדברי רשיז"ל, ולכאורה קשה האיך קיבל משה רבינו את התורה, והלא המלאכים טענו תנה הודך על השמים מכח דינא דבר מיצרא, לזה אמר בראשית ברא אלהים, ב' ראשית, רמז על התורה שנקרא ראשית שיש בו שני בחינות, תורת הנגלה ותורת הנסתר, את השמים רמז על תורת הנסתר ופנימיות התורה, ואת הארץ רמז על נגלות ופשטות התורה שהוא מצות מעשיות. וכיון שאצל המלאכים לא שייך לקיים רק פנימיות התורה ולא פשטות התורה, והרי הקב"ה מקבל תענוג גם מפשטות התורה אשר בני ישראל מקיימים מצות מעשיות בפשטות התורה, נמצא שאם יתן התורה למלאכים יהיה פסידא למוכר, ולזה בטלה טענת המלאכים וזכה משה רבינו לקבל התורה לבני ישראל.

ב

עוד י"ל בשנקדים אופן אחר לסתור טענת המלאכים תנה הודך על השמים מכח טענת דינא דבר מיצרא מחמת דאיכא פסידא למוכר, בהקדם דברי מהר"ש פרימו (הביאו החיד"א בראש דוד פ' תצוה) על אמרם ז"ל (תנדב"א זוטא פי"ט) שיעקב ועשו חלקו בשני עולמות, יעקב נטל עולם הבא ועשו נטל עולם הזה. וקשה דלפי זה איך מצאנו ידינו ורגלינו לעשות חיל ולאכול חלב הארץ, והלא יאמרו גזל הוא בידינו כי שייך כולו לעשו. והתירוץ כי אמרו חז"ל (שבת פח.) תנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית, אם יקבלו ישראל את התורה אתם מתקיימים, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו. ואם כן אלמלא קבלו ישראל את התורה מוט התמוטטה הארץ ונמצא העולם אבד, וכאשר באו ישראל וקבלו התורה קיימו הארץ ומלואה, וקיי"ל (בבא מציעא כד.) דהמציל מזוטו של ים ומשלילותו של נהר הרי אלו שלו, ועל כן מגיע לנו להנות מטוב העוה"ז על פי הדין, עכ"ד.

ובזה כתב א"ז זללה"ה בעצי חיים (ח"ב פ' בחקותי) לפרש דברי רשיז"ל (ר"פ בראשית) מה טעם פתח בבראשית, משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, פי' שיטענו כי העולם הזה הוא מחלקו של עשו, ומה שנוטלים עולם הזה גזילה הוא, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה, והרי התנה הקב"ה שיהא חוזר לתוהו ובוהו, ואלמלא ישראל שקבלו התורה היה העולם אבד, ואם כן גם עולם הזה שייך לישראל כדין המציל מזוטו של ים, עכ"ד.

ולפי זה אם יקבלו המלאכים התורה ולא בני ישראל, הרי יחזור העולם לתוהו ובוהו, כי דוקא אם ישרא"ל מקבלים התורה מתקיים העולם ומלואו, ועל זה היה התנאי, אבל אם המלאכים יקבלו התורה יחזור העולם לתוהו ובוהו ומוט התמוטטה הארץ, נמצא דאיכא פסידא כביכול למוכר אשר לה' הארץ ומלואה, ועל כן שפיר זכו ישראל לקבל התורה ונתבטל טענת המלאכים.

וזהו שילוב סוף התורה לתחלתה, ולכל היד החזקה, וכפירש"י שקבל את התורה בלוחות בידיו, ואף שטענו המלאכים ואמרו תנה הודך על השמים נצח משה את המלאכים כי נתבטל טענתם מכח דינא דבר מיצרא מחמת דאיכא פסידא למוכר, והפסידא הוא כי בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, ומה טעם פתח בבראשית להורות דבני ישראל זוכים לארץ ישראל מחמת שהם הצילו מזוטו של ים, ולפי זה מהאי טעמא גופא דוקא בני ישראל זוכים לקבל התורה בדין ובמשפט בכדי שיתקיים הארץ ומלואה, כי אם לא יקבלו התורה יהיה פסידא למוכר כביכול השי"ת, ומהאי טעמא זכה משה רבינו לקבל התורה לבני ישראל.

ג

עוד יתבאר בהקדם מה שאמרתי עוד לסתור טענת המלאכים משום דאיכא פסידא למוכר, מטעם שאמרו חז"ל (יומא פו:) בתשובה מאהבה דזדונות נעשות זכיות, והנה אותן הזכיות שנעשו על ידי תשובה מאהבה זה לא יתכן אצל המלאכים שאין להם יצה"ר ואינם חוטאים, רק אצל בני ישראל. נמצא דאם יקבלו המלאכים התורה איכא פסידא למוכר, דהא מפסיד אותן הזכיות הנעשים על ידי תשובה מאהבה, ולכן זכו בני ישראל בקבלת התורה, דיש להם יצה"ר ומצוי אצלם חטא ועון, ויכולים לתקנם בתשובה מאהבה. (ועיין בדברינו בשערי תורה אות מז).

אך כתבו בספה"ק (עיין תולדות יעקב יוסף פ' ואתחנן) **בביאור** מצות אהבת ה', הכי זה מסור ביד האדם, הא ענין אהבה תליא בחפץ ורצון הלב, ותירצו כי נפש אדם מישראל חלק אלהי ממעל, ובדין שיאהב וידבק החלק בכל, והיינו דכתיב (דברים יד א) בנים אתם לה' אלהיכם, וטבע הבן לאהוב את אביו, ומה שאינו כן, הוא כענין דכתיב (ישעיה נט ב) עונותיכם מבדילים ביניכם לבין אלהיכם, ולזה נצטוו להסיר המסך המבדיל, ואז ממילא תבא אהבה בלבו של אדם להמקום ב"ה, עכ"ד. ולפי זה העיר א"ז הקדושת יום טוב זללה"ה (הובא בייטב פנים שוב אשיב אות טז) על מצות תשובה, שאמרו חז"ל (יומא פו:) בתשובה מיראה דזדונות נעשות לשגגות, ובתשובה מאהבה דזדונות נעשות לזכיות, דלכאורה קשה איך משכחת לה תשובה מאהבה, הא בעוד שהאדם חטא, אי אפשר לו לשוב מאהבה, כי מאין תבא אהבה בלבו בעוד יש מסך המבדיל, ואפילו אם עושה תחלה תשובה מיראה, אכתי נשאר שוגג המבדיל ומסתיר פניו, כדכתיב וחטאתיכם הסתירו פני מכם, עי"ש לפי דרכו. (ועיין בעצי חיים ראש השנה אות לז).

אכן יש לומר בביאור הענין על פי דברי כ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה בברך משה (פ' נצבים עמוד רל) כי יוכל האדם לזכות לבחינת תשובה מאהבה על ידי עסק התורה, כי כן דרשו חז"ל בספרי (פ' ואתחנן) לפי שנאמר (דברים ו ה) ואהבת את ה' אלהיך, איני יודע כיצד אוהב אדם את המקום, תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם. וכתב החינוך (מצוה תיח) על זה, שעם התבוננות בתורה תתיישב האהבה בלב האדם, ולזה צריך האדם להגות בתורת ה' בכל כוחו, וממנה יעלה ויראה לבחינת אהבת ה' בכל לבבו ובכל נפשו, עכ"ד. ובזה יצא לנו מעלת התורה הקדושה שהוא המסיר כל המסכים המבדילים בין ישראל לאבינו שבשמים, ומעורר את רגש הפנימי של איש הישראלי לאהוב את המקום, ועל כן שפיר נוכל לזכות לתשובה מאהבה.

והנה איתא בזוה"ק בפרשתן (דף כג.) דקודם בריאת העולם אמרו מלאכי השרת זמין הוא למחטי קמך, והשיב להם השי"ת עד לא בראתי עלמא אתקינת תשובה לאהדורא למאריה לאתקנא במה דחב, עי"ש. וכן מבואר בגמרא (פסחים נד.) דתשובה קדמה לעולם. אך עדיין צריך ביאור באיזה תשובה מיירי, אי בתשובה מיראה הרי הזדונות נעשות שגגות וגם שוגג הוא חטא ויש דברים בגו בטענת המלאכים עתיד הוא למחטי קמך, ואם כן מה היה התשובה דאתקינת תשובה לאהדורא למאריה, ועל כרחך צריך לומר דהכוונה היה על תשובה מאהבה שהזדונות נעשות זכיות ולא נשאר שום רושם חטא מהעבירה, ושפיר השיב להם הקב"ה עד לא בראתי עלמא אתקינת תשובה. אך בזה יקשה קושית א"ז הקדושת יום טוב איך הוא במציאות שיעשו תשובה מאהבה, הלא מכח החטאים נעשה מסך המבדיל בין ישראל לאביהם שבשמים, אמנם לפי דברי אבא מארי זללה"ה מצאנו נוחם כי על ידי עסק התורה זוכה האדם להגיע לידי אהבת ה', ושפיר יזכה לתשובה מאהבה להפך הזדונות לזכיות.

ובזה יתבאר שילוב סוף התורה לתחלתה, ולכל היד החזקה, וכפירש"י שקבל את התורה בלוחות בידיו, ואף שטענו המלאכים ואמרו תנה הודך על השמים נצח משה את המלאכים כי נתבטל טענתם מכח דינא דבר מיצרא מחמת דאיכא פסידא למוכר, והפסידא הוא כי בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, ופירש"י בשביל התורה שנקרא ראשית, כי על ידי התורה זוכה האדם לתשובה מאהבה, ובלי התורה אם לא יזכה האדם לתשובה מאהבה חזרה טענת המלאכים למקומה מה אנוש כי תזכרנו עתיד הוא למחטי קמך, אמנם בזכות התורה שנקרא ראשית ועל ידה יזכו לתשובה מאהבה נברא העולם כי תשובה קדמה לעולם, כי על ידי תשובה יכולים לתקן כל עבירה קלה וחמורה, ולפי זה כיון שאצל המלאכים לא שייך תשובה מאהבה איכא פסידא למוכר ועל כן זכה משה לקבל התורה לבני ישראל.

ועל דרך זה יש לפרש מה דאיתא במדרש תנחומא (הובא ברש"י תהלים) פתח דבריך יאיר מבין פתיים (תהלים קיט קל), פתח דבריך יאיר, תחילת דבריך במעשה בראשית יהי אור, מבין פתיים, משם יבינו הכל ויפתחו בדברי תורה, וצריך ביאור. ולפי דרכינו הטעם שהתחיל הקב"ה תחלת דבריו במעשה בראשית במאמר ויהי אור, להורות על כח התורה אשר על ידה זוכים לתשובה מאהבה והזדונות נעשות זכיות, ואדעתא דהכא ברא הקב"ה את העולם כאמור, ומשם יבינו הכל ויפתחו בדברי תורה.

ד

אמנם יש לפרש עוד בדרך זה ובאו"א קצת קישור סוף התורה לתחלתה, ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, ואיתא בספרי לכל המורא הגדול זו קריעת ים סוף, וכן מבואר בתרגום יונתן. דהנה איתא במדרש ילקוט (בשלח רמז רל"ד) דבשעת קריעת ים סוף טען שר של ים מה נשתנו אלו מאלו, הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה. אולם באמת אין בדבריו ממש, שהרי בני ישראל עשו תשובה שלימה, כדכתיב (שמות יד י) ופרעה הקריב, ואיתא במדרש (שמו"ר פכ"א ס"ה) שהקריב את לבן של ישראל לאביהם שבשמים, שעשו תשובה. אמנם התשובה היה מיראה, כמו שרמז כאן קריעת ים סוף על ולכל המור"א הגדול, כי היה אז מורא גדול מבני ישראל מאת המצרים, וכן כתיב (שם) ויירא מאד. ואולי לזה ענה הקב"ה אתה דן שוגג כמזיד ואונס כרצון, דבני ישראל שעשו תשובה מיראה נחשב להם העון כשוגג. אבל סוף כל סוף הרי גם שוגג הוא חטא ויש מקום לבעל דין לקטרג. ולזה אמר בראשית ברא אלהים, וכפירש"י בשביל התורה שנקרא ראשית, שעל ידי התורה הקדושה זוכים לתשובה מאהבה, ועל ידי זה הזדונות נעשות זכיות ונמחל כל החטא מכל וכל.

יהיה איך שיהיה, עומדים אנו אחר המועדים הקדושים, הנם ימים קדושים נוראים גבוהים ונשגבים שזכינו להם, לבות בני ישראל נתחממו ונתלהבו לאבינו שבשמים, וידוע דברי הגה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע (הובא בישמח משה בהפטרת ראה) על הכתוב (תהלים לד יב) לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם, כי לא די לשמוע ולהתעורר לתשובה בעמדו בבית ה', אלא אף אחר שתלכו לביתכם שמעו לי, עכ"ד. וכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' נצבים) על המדרש (דב"ר פ"ז ס"י) אם אעברה נא אתה מבקש בטל סלח נא, ואם סלח נא אתה מבקש בטל אעברה נא. כי מראש חודש אלול עד שמיני עצרת יש נ"א יום, והנה בהגיע הימים הקדושים זוחלים ורועדים מאימת הדין הגדול והנורא אשר בראש השנה יכתבון וביום צום כפור יחתמון וגמרו של דבר בהושענא רבא ושמיני עצרת, ופונים את עצמם מענינים הארציים לשום עיניהם ולבם במילי דשמיא, אבל איש המוני אם כי אומר סלח נ"א, היינו באותן נ"א יום, עם כל זה יאמר בלבו אעברה נ"א, כלומר אעבור את הנ"א יום ואראה את הארץ הטובה לעסוק בטוב הארץ ובישובו של עולם כבראשונה, והנה לפניו יתברך נגלו כל תעלומות, אז יאמר אם אעברה נ"א אין כאן בקשת סלח נ"א באלו נ"א יום, כיון שאין כאן עזיבת החטא, ואם סלח נ"א אין כאן אעברה נ"א, אלא יעמוד בתשובתו כל הימים אשר הוא חי על פני האדמה, עכ"ד.

אוצר הגנוז

(המשך מעמוד א)

ופירש המבאר דאתיא כרבי יהושע בן לוי דסבירא ליה (בברכות דף ד') תפילות באמצע תיקנום, וענין זה גם כן הובא במדרש תנחומא (בפרשת כי תשא). נמצא משה רבינו עליו השלום בכל אותו זמן שהיה במרום, אף על פי שלא היה רואה מדת לילה ומדת יום תלוקין שלא היה רואה חושך אלא הכל אור, לא היה נחשב לו כל אותו זמן ליום אחד כדי לקיים בו מצות התלויות ביום של קריאת שמע ושל תפילה, וגם לקיים מצות שבת לקדשו ותפילה, אלא היה מחלק הזמן ההוא ללילה ויום בזה אחר זה לקיים מצות לילה בלילה ומצות יום ביום, ואם כן הוא הדין ליושבי הצירים אף על פי שרואין משך כמה חדשים אור השמש, ומשך כמה חדשים חושך, אין נחשב להם כל הזמן הזה יום ארוך או לילה ארוך, אלא צריכין לחלק כל כ"ד שעות לילה ויום, והם מוכרחים לחשוב הלילה ב"ב שעות, והיום ב"ב שעות כמו מקומות העומדים תחת קו המשוה, דאין רואין דבר שראוי להאריך או לקצר על ידו הימים או הלילות, וזה ברור, והשם יתברך יאיר עיניו באור תורתו, אמן כן יהי רצון.

קביעות זמן מיתה ע"י נשימת האף

כל אשר נשמת רוח חיים באפו. בשנת תקל"ב גזר הדוכס במדינה שוועדין שלא יקברו את המתים מיד אחר מותם, אלא ימתינו ג' ימים אחר המיתה כדי לברר בהחלטו שהמת מת לגמרי ולא נשארה בו חיות, ושלא יקברו אלא כשיש סימני מיתה מובהקים של עיכול הבשר וכתמי מוות על הגוף. גדולי ישראל שבאותו הדור התמרמרו על גזירה זו וראו בה פגיעה בכבוד המת שצריך להלינו זמן רב כל כך עד הקבורה (ראה בכורי העתים תקפ"ד עמ' 212). אחד מגדולי המשכילים של אותו דור תמך בגזירת הדוכס (המאסף, אדר תקמ"ה, ונעתק בבכורי העתים תקפ"ג עמ' 82), והציע שיעשו מערה ליד בית הכנסת ובה ישהו את הנפטרים ג' ימים אחר מותם לפני שיקברום, והיעב"ץ כתב תשובה ארוכה לדחות טענותיו של אותו משכיל, ודחה כל ראיותיו שכתב להצדקת הלנת המת (בכורי העיתים תקפ"ד עמ' 232-229), מכל מקום במדינות שונות אסרו על פי החוק לקבור את המתים מיד, ובזמנו של החתם סופר, בשנת תקצ"ז, כבר הורגלו בכך בני אותם מדינות עד שחשבו שהוא מדין תורה להשהות את המת עד שיהיה ודאי שכבר מת (שו"ת חתם סופר יו"ד סי' שלח). ומחמת כן דן החתם סופר בתשובתו באריכות לקבוע את הזמן בו נחשב אדם למת, ומברר שם שקביעת המיתה נעשית על פי ג' סימנים, הסימן הראשון והמובהק הוא הפסקת הנשימה, והוא מיוסד על המבואר בגמ' שבת שמי שנפל עליו גל ואין יודעים אם הוא חי ומותר לפקח עליו את הגל בשבת ויו"כ או שכבר מת, בודקים בחוטמו אם הוא נושם, ולפי זה קובעים אם הוא חי או מת, והסימנים הנוספים שקבע ובירר החתם סופר הם חוסר דופק וחוסר תנועה.

וזה לשון קדשו של החתם סופר: הנה בלי ספק כשאמרה התורה (דברים כ"א כ"ב) כי יהי' באיש חטא משפט מות והומת וגו' לא תלין וגו' כי קבור תקברנו, והעובר על זה בשום מת עובר על עשה ול"ת, ע"כ אז נמסר לנו שיעור מיתה, אולי הי' אז מסורת מבעלי טבעיים הראשונים אע"פ שנשכח מרופאי זמנינו, ועליהם סמכו חז"ל בהרבה ענינים מעניני התורה וסמכו אקרא לא תשיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים. או אם לא היה להם מסורת מהטבעיים, ע"כ קבל מרע"ה השיעור מהלכה למשה מסיני, או שסמכו עצמן אקרא כל אשר נשמת רוח חיים באפיו דהכל תלוי בנשימת האף, וכמבואר ביומא דף פ"ה ע"א ופסקו רמב"ם (ה' שבת פ"ב הי"ט) וטוש"ע (או"ח סי' שכ"ט ס"ד).

וע"כ כלל הוא לכל המתים שזהו שיעור המקובל בידינו מאז היתה עדת ה' לגוי קדוש, וכל הרוחות שבעולם אם ימלאו חפניהם רוח לא יזיזונו ממקום תורתנו הקדושה.

אבל כל שאחר שמוטל כאבן דומם ואין בו שום דפיקה ואם אח"כ בטל הנשימה אין לנו אלא דברי תורתנו הקדושה שהוא מת, ולא ילינו אותו, והמטמא לו אם הוא כהן לוקה אחר ההתראה.

מ"מ בהא סלקינן אנו אין לנו אלא דברי התורה ולקבלת אבותינו, וכל המהרהר מהרהר אחר השכינה, ואיסור הלנת מתים במקומו עומד, זולת מפקידת המלך יר"ה.

דברות קודש מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א (המשך מעמוד הקודם)

עכשיו אנו עומדים בזמן של אעברה נ"א, עברנו הנ"א יום, ובמשך הימים הללו בודאי התנוצץ אצל כל אחד מישראל הרהורי תשובה, כי אינו במציאות אצל איש הישראלי בעבור הימים הקדושים הללו שלא יתלהב לבו לה' ולא יהיה לו איזה הרהור תשובה עכ"פ פע"א באחד מן הימים, וכל שכן שבודאי נתעורר כל אחד כמה וכמה פעמים, ואם אנו רוצים שיהיה סלח נא ולא יהיה ח"ו ושבו בנים לגבולם, אלא שיהא ניכר קדושת הימים טובים בימים הבאים לקראתינו, עלינו לראות לעשות כלי מחזיק ברכה, וכל המחשבות טובות יביאו לידי מעשים טובים, כל אחד קיבל על עצמו לפי ערכו ולפי בחינתו להטיב מעשיו להוסיף אומץ בלימוד התורה ועבודת התפלה ונתינת צדקה, להוסיף גדרים וסייגים בשמירה מן החטא שמירת עינים וטהרת המחשבה, ליראה מן העבירה ולקיים מצות בהתרוממות הנפש והתלהבות ובחשק, ועכשיו הגיע זמן הפרעון לשלם כל החיובים הללו, ונקבל על עצמינו לעבוד את השי"ת בלבב שלם בתמימות בחיות ובהתרוממות הנפש, **והעיקר הוא עסק התורה, תחלת דבריך במעשה בראשית יהי אור ומשם יבינו הכל ויפתחו בדברי תורה, להתחיל זמן החורף בדברי תורה, וחיובא רמיא על כל אחד מישראל שיסדר לעצמו שיעורים על ימי החורף הבאים לקראתינו לעסוק בתורה בגפ"ת או בשולחן ערוך או במשניות כל אחד לפי ערכו, כל מסכתות הש"ס וכל התורה כולה הוא קדוש, ובכולם סגולתם שהמאור שבה מחזירו למוטב.**

והשי"ת יעזור שיהיה לנו הזכיה לפתוח הזמן בדברי תורה, שיעסקו בתורה ובמצות ויעבדו את ה' מתוך בריאות השלימות, ויהיה "א געזונטע ווינטער" בגשמיות וברוחניות ובכל הענינים, עדי יעזור השי"ת שנזכה כולנו לביאת גואל צדק בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

בדין נשואין בחודש מרחשון

יש מקפידין שלא לעשות נשואין בחודש מרחשון אם נכון הדבר להתחזק במנהג זה:

בספר חזון ישעי' (גאלד) כותב באריכות: והנה לא מצאתי טעם המתקבל על הלב במה שמונעין לישא בחודש זה, ובכל זאת אל אמנע מלהעיר על הטעמים הנזכרים באיזה אחרונים מזה. והנה בשדי חמד (מערכת חו"כ אותך כ"ג) הביא בשם רב גדול אחד שכתב שלא ראה ולא שמע מעולם מי שמקפיד שלא לעשות חופה בחודש מרחשון, כי המה שנקרא מרחשון אינו לשון מרירות, אלא על שם שבו רביעה ראשונה והוא מלשון כמר מדלי.

וכתב הוא ע"ז באמת לא ראינו אינו ראי' וכבר הוזכר מנהג זה בלב חיים (סימן כ"ו) שכתב, יש הרבה שאין נושאין בחודש מרחשון ואם זכרוני אינו מכזיב כמדומה לי שכן המנהג בעיק"ו (יורשל"ו וקושטא) יע"א, ואם שהאמת הוא שמה שנקרא מרחשון ע"ש טיפת גשמים שיורדים בו כמו שכתב הרב קמח סולת (בדיני חודש מרחשון), מ"מ חששו העולם למש"כ עוד שם שי"א שנקרא מרחשון ע"ש שאין בו יו"ט, וי"א על שם שבו מתה שרה וכו', ולפירושם מרחשון שהוא לשון מרירות, ולכן נמנעים מלישא בו. אך בעיר הזאת אין מדקדקים בזה ונהרא נהרא ופשטי' עכ"ל.

היוצא לנו מדברים האלה הטעם דאין נושאין בו, דשמא גרם דנקרא מרחשון לשון מרירות, ונקרא כן משום שבו מתה שרה אמנו. וי"א הטעם משום שאין בו יו"ט בחודש זה, ואין ואומר אני כל הטעמים האלה נדחים ונפרכים הם ואבא על ראשון ראשון.

הנותן בו טעם לפגם (לחודש זה) שנקרא מר משום שמתה בו שרה אמנו, נהפוך הוא, כי יש דורשין מיתתה לשבח, כמבואר במ"ר (אסתר פ"ב), כיון שראה אותו רשע המן שאין הגורל נופל בו בימים (מימי השבוע) חזר לחדשים, בחודש ניסן עלה בו זכות פסח וכו', במרחשון זכות שרה אמנו שבו מתה. וכתב בספר יפה נוף שנחשב מיתתה לזכות משום שמתה בשביל צער העקידה, וכ"כ בבני יששכר שמיתתה לזכות נחשב.

ועל השנות טעם ב' שניתן בו לריעותא שאין בו יו"ט, אשכחן איפכא כל קבל דנא בספר דברי תורה (מהגה"ק בעל מ"א) ח"ג אות א' וז"ל, במה שיש מעלות ימי הקיץ על ימי החורף ע"י המועדים שהם בימי הקיץ משא"כ בחורף אין שום מועד מה"ת, לעומת זה יש מעלות התורה לימות החורף יותר על ימי הקיץ, לאשר בחורף הלילות הארוכים והוא זמן לימוד לכ"א כאז"ל בעירובין (דף ס"ה) לא איברי סיהרא אלא לגירסא (לא איברא לילה אלא לשינתא) ונאמר משמי' דהגה"ק מהר"ם מרימנוב זי"ע שאמר, כי מרגיש ורואה הצירופים של חדשי החורף מאירים יותר מאשר של ימי הקיץ, והוא מפני התורה שלומדים ישראל בימות החורף בלילה עכלה"ק.

ואם אמרו סניף לטעם שבחודש אלול וחודש אדר עושין נשואין גם בסוף החודש (ואין חוששין לימי החיסור) משום שחדשים האלה המה ירחא דכלה, שבו נקבצים הישיבות מכל המקומות ונושאין ונותנין במלחמתה של תורה וזכות התורה הוא מסייע להגן על ימי החיסור (ש"ח מערכת חו"כ אות כ"ג), על אכו"כ לזכות התורה שבחודש הזה עומד במקום הימים טובים שבימי הקיץ, וירא אלקים את האור זה תורה כי טוב שע"י התורה חודש זה מרחשון, מראה לסימן טוב ומז"ט ואין למנוע מלישא בו.

השלישית, הטעם שניתנו בו משום שנקרא מרחשון שהוא לשון מרירות וכרבי מאיר דהוה דייק בשמא, כבר כתב בנחלת שבעה סימן ד' דמה שנקרא מרחשון הוא שם העצם וחד תיבה הוא ודלא כאמרו דהשם העצם הוא חשון ותיבת מר נטפל לו, וכ"כ הפר"ח באהע"ז הטעם שנקרא מרחשון הוא מלשון הן גוים כמר מדלי על שם הגשמים שיורד במרחשון כדאיתא בפ"ק דתענית.

ועיין עוד שם בנחלת שבעה שכתב וז"ל, והוגד לי ושמעתי שנמצא כתוב בספר, שנקרא מרחשון משום שמחודש חשון נחשב הקביעות, ולכן לענין זה הוא ראש לכל החדשים דמחודש זה ידענו קביעות כל החדשים ולכן נקרא מר מלשון ראש עכ"ל, ואף גם שהוא דחה דבריהם מ"מ נשמע מזה שנוכל לפרש פתרונו לטוב.

וחיזוק לזה הפירוש שמעתי בשם בנו של הגה"ק מסאנז זי"ע ה"ה הגה"צ רבי ישעי' מטשעחויב זלה"ה, שנשאל מאחד מחסידיו אם לעשות נשואין בחודש מרחשון דאמרי אינשי שאינו מסוגל כשמו כן הוא שמו מוכיח עליו שהוא חודש מר. כעס עליו וענה ואמר מהיכן תשמע לפתור מר שהוא לשון מרירות ונהפוך, הוא לשון שדרה כאומרו אמר מר. המורם מכל מה שכתבנו שגם השם מורה לסימן טוב.

ועוד יתר ע"ז כתב בספר שער יששכר ח"ג מאמר חודש מרחשון משמי' הגה"ק מרוזין זי"ע דלכן נקרא חודש שאחר ימי הנוראים מרחשון מלשון רחושי מרחשין שפוותי', כי אחר הפיכת הלבבות בימים הקדושים והנוראים וחג הסוכות ושמ"ע עדיין רישמה ניכר בחודש הזה עכ"ל. מאלה הדברים יוצא מפורש שהרה"ק מרוזין זי"ע נותן טעם לשבח (לחודש הזה) במה שנקרא מרחשון מלשון מרחשין שימים האלה הם עוד ימי רחמים ורצון הנמשכים מימי חודש תשרי שנתעוררו בימים ההם לטובה.

ועוד נוסף לזה נאמר משמי' דהגה"ק מוהר"ר דוד מדינוב זצוק"ל ששמע מכבוד מר אביו הגה"ק מוהר"ר צבי אלימלך זלה"ה בשם צדיקים, אשר מר"ח אלול עד חנוכה מאיר ברקיע כעין תבנית יד הפשוטה לקבל השבים, אותם בעלי תשובה אשר מאיזה סיבה נדחו מלשוב בעשרת ימי תשובה, מתקבלת תשובתם עד זאת חנוכה עכ"ל.

הרי דימים האלה עוד נבלעים לימי חודש תשרי שהם ימי הרחמים ורצון לקבל השבים, והשעה צריכה לכך שהיא תפלת החתן נשמעת ביום חופתו ביום דין דילי', ולהמשיך ברכה בשעה הראוי' לכך.

ועפ"י דברים האלה נפתח לן שערי בינה להבין דעתו הגדולה של רבינו הקדוש בעל דברי יואל זצוק"ל, אשר מלפנים הי' חודש הזה (מרחשון) אהובה בעיני מרן הגה"ק זלה"ה, ולא הסכים עם המנהג שמונעים מלעשות בו נשואין, אדרבה הקפיד על השואלים ודורשים בזה אם לעשות נשואין בו ולא הי' ניחא למרייהו דתימא הכי להחזיק את החודש הזה לעת שאינו מסוגל ומוצלח לעשות בו נשואין במקום שכל גדולי הצדיקים כולם מברכים ומשבחים ומפארין את החודש הלזה שהוא מאיר לנו יותר מכל תדשי הקיץ (כנ"ל בשם הגה"ק מרימנוב), וכולם משמיעים יחד דברי אלקים שחודש הזה מסוגל ומוכשר לעשות בו נשואין כשאר חדשי השנה, עכ"ד.

כל הזכויות שמורות © על פי דין תוה"ק אנו אוסרים להעתיק בכל אופן שהוא מאמרים שלמים או חלקם שנדפסו בגליונינו בלי רשות כתב מהמערכת

הרוצה לנדב גליון, לפרסם מודעות, להאיר ולהעיר, יתקשר עם המערכת: 0153 - 781 (845)

Mailing Address: Mayones His. 51 Forest Rd. Unit 316 Suite #14 Monroe N.Y. 10950